

Serdar Korucu: Ermeni Tarihçilerin Gözünden Malazgirt

Posted on 02/09/2017

Türkiye’de “Türklere Anadolu’nun kapılarını açan zafer” olarak nitelenen Malazgirt için resmi kutlamalar bu sene başlıyor. Ancak bu “Selçuklu Zaferi”ni öğrenmenin tek yolu bölgedeki Ermeni tarihçiler...

Ermeni kaynakları Selçuklu tarih yazımında başı çekiyor. Bunun nedeni Selçuklu güçlerinin Anadolu’ya geçişlerinin anavatanları üzerinden olması. Bu durumu Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İbrahim Tellioğlu, Türk Tarih Kurumu’nun “Türk-Ermeni Külliyesi” içinde de bulunan “Ermeni Kaynaklarının Gözüyle Anadolu’nun Fethi” makalesinde şu sözlerle ifade ediyor: “...eğer Ermeni kaynakları olmasaydı, Selçukluların Anadolu’yu kendilerine nasıl yurt olarak seçtiklerini anlamak mümkün olmazdı. Her ne kadar Ermeni kaynaklarındaki bilgiler parça parça olsa da bunlar bir araya getirilip değerlendirildiğinde bir tarihi gerçek de ortaya çıkmış olmaktadır.”

“Kanatlı yılanlar memleketi ateşe vermek için geldi”

Ortaya çıkan gerçekler arasında Selçukluların ele geçirdiği bölgelerdeki yıkımlar da bulunuyor. Makaleye göre bu yıkımlar arasında Ermeni kaynaklarında en öne çıkanlarından biri, 1018 yılının Mart ayında Van bölgesindeki Vaspuragan eyaletine yönelik Selçuklu kuşatmasıydı.

Dönemin önemli Ermeni tarihçilerinden Urfalı Mateos’un ifadesiyle haça tapınan bütün Hıristiyan halk, “Allah’ın hiddetine” maruz kalıyordu. Ermeni tarihçi, Çağrı Bey ve

çevresindekileri “Öldürücü nefesli ejder” olarak tanımlıyor, “kanatlı yılanlar”ın bütün Hıristiyan memleketlerini ateşe vermek üzere geldiklerini yazıyordu. Sonuç Ermeni tarihçiler için “İncil’de anlatılan felaket günlerinin Türkler eliyle yaşanmaya başladığına karar verecekleri” gibi olacaktı. Selçuklu ordularının baskısı ile Ermeniler o dönemde Bizans İmparatorluğu içindeki Batı bölgelere kaçmaya başlıyordu. Ermeni tarihçi Aristakes, 1021’deki kayıtlarında Van’daki Vaspuragan kralı Senekerim’in topraklarını Türk baskısıyla Bizans’a bıraktığını belirtiyordu.

Karin’in yağmalanması

Ermenilerin siyasi, dini ve kültürel merkez şehirleri Karin’e (Erzurum) yönelik “Selçuklu tehdidi” tarihçiler tarafından üzerinde durulan konulardandı. Ordu Üniversitesi’nden Prof. Dr. Ergin Ayan’ın “Tuğrul Bey Dönemi Selçuklu-Bizans Ekseninde Ermeniler” makalesine göre, yağma öncesi bölgedeki durumu Aristakes şöyle anlatıyordu:

“Düşman her taraftan halkı kuşattığı için bir çıkış yolu bulamıyorlardı. Orada sevgililer ağıtlar yaktı. Babalar ve analar çocukları için sevgi ve şefkati unuttular. Rahiplerin dudaklarında ilahiler ve mezmurlar. İstisnasız herkesi korku ve titreme kaplamıştı. Birçok hamile kadın bebeğini düşürdü. Selçuklular, ağlarını atmış avcılar gibi bitkin ve halsiz halkı kuşatmışlardı. Mayıs ayında üzerine ne yağmur ne de çiğ düşen, Simbat Dağı şimdi şimdi üzerine düşen imanlı erkeklerin ve kadınların kanını içiyordu.”

Ermeni tarihçi Simbat ise yaşananları ayrıntıları ile kaydediyordu:

“Onların yegâne ümidi ölümdü. Halk, düşmanın şiddeti önünden kaçabildi ise de, Müslümanlar onları takip ederek, ellerindeki kılıçlarını kaldırmış oldukları halde onların arkasından şehre girdiler ve onları kâmilten kılıçtan geçirip telef ettiler. Onlar, büyük miktarda altın ve muhtelif cins kıymetli kumaşlarla zenginleştirdiler. Şehirde, Davit adlı bir

korepiskopos vardı. Düşmanlar onun hazinesini alıp kırk deveye yüklettiler. Onun evinden yüz adet altılı öküz çıkıyordu. Şehirde 700 kilise vardı. İşte zalimler bu zengin ve güzel şehri kılıçtan geçir-diler. Ölülerin birçoğu yüzüstü bırakılmış olup yırtıcı hayvanlara ve kuşlara yem oldular. Güzel kadınlarla çocuklar da, köle olarak İran'a götürüldüler. Bu vaka, Ermeni ülkesinin mahvolmasının başlangıcı oldu. Çünkü kılıç kuvvetiyle zaptedilen ilk şehir bu olmuştur.”

Urfalı Mateos, 150 bin kişinin imha edildiğini, 800 kilisesi bulunan şehrin mahvedildiğini yazıyordu. Mateos, Karin'in tahrip edilmesinin Ermeniler için bir milat, Ermenistan'ın mahvolmasının başlangıcı olduğunu ifade ediyordu: “Bundan sonra şark milleti seneden seneye devamlı bir surette mahvedildi.”

Kan denizine dönüşen binbir kiliseli kutsal kent: Ani

16 Ağustos 1064'teki Selçuklu akını ise Ermenilerin kutsal şehri, Ani'ye yönelik oluyordu. Her ne kadar bu şehir 1045'te Kral Gagik'in ölümünden sonra Bizans hakimiyetine bırakılmış olsa da, “savaşla alınamaz” olduğu düşünülen Ani'nin Selçuklu hakimiyetine geçmesi Ermeni toplumunda büyük yıkım yaratacaktı.

Urfalı Mateos, şehirdeki “bin bir” kilisede kurtuluş için ayin düzenlendiğini kaydederken Alparslan'ı da “bir kara bulut gibi” tasvir ediyordu.

Mateos, Selçukluların şehre girmesinin ardından taş üstünde taş kalmadığını, askerlerin “ikisi iki elinde, birisi de dişlerinin arasında olmak üzere üç keskin bıçak” ile merhametsizce halkı öldürdüğünü, kentin kısa sürede kan denizine döndüğünü ifade ediyordu.

Genceli Giragos, kenti kuşatan Alparslan’ın “insanları yok eden bir hayvan” gibi şehri ele geçirdiğini kaydediyor, Müverrih Vardan ise Alparslan için “...söylendiğine göre, bir hendek içinde bin kişiyi keserek, onların kanıyla yıkandı” diyordu.

Ani sonrası hedef: Malazgirt

Ani sonrasındaki hedef, Malazgirt oluyordu. Fakat dönemin Ermeni tarihçileri bu savaşı öncekiler kadar geniş yer vermiyordu. Prof. Tellioğlu’nun makalesine göre Ermeni tarihçiler için Ani’nin kaybedilmesi sonrası diğer yerlerin de “düşmesi” şaşırtıcı değildi.

Malazgirt’e yönelik ilk Selçuklu seferi 1054’te, Tuğrul Bey tarafından düzenlenmişti. Ve Selçuklular açısından başarısız olmuştu. Prof. Ayan’ın makalesine göre, Mateos, Sultan’ın mahcup düştüğünü yazdığı bu savaşta, şehirlilerin mancınığa bir domuz koyup onu Sultanın ordusunun içine fırlattıklarını ve hep bir ağızdan: “Ey sultan, bunu kendine karı yap, biz de Malazgirt şehrini cihaz olarak sana

veririz” diye bağırdıklarını ifade ediyordu.

Prof. Tellioğlu’nun makalesine göre Mateos, 1070’te Sultan Alparslan’ın “taşkın bir nehir gibi” hareket ederek Malazgirt’e geldiğini, bir gün içinde ele geçirdiğini kaydediyordu. Şehirdeki büyük katliamın nedeni olarak da Tuğrul Bey’in geri çekilmesi karşısında

yapılanlar olduğunu belirtiyordu.

Aristakes, Malazgirt'te Bizans ordusunun ağır bir mağlubiyete uğradığını kaydedip Tanrı'nın artık Romalıların yanında olmadığı yönünde bir tespitte bulunuyordu. Aristakes'e göre Tanrı, Hıristiyanlardaki inanç ve yeteneği alıp Selçuklu askerlerine vermişti.

Bu seferler sonrası Anadolu için yeni bir süreç başlayacak, Ermeniler tarihi anavatanlarında, Bizans'ın ardından doğudan gelen bir gücün "zafer"leri bugün resmi olarak kutlanmaya başlanan yeni bir egemenliğin altında yaşamaya başlayacaktı: Selçuklular...

Kaynaklar

* [Ermeni Kaynaklarının Gözüyle Anadolu'nun Fethi](#)

* [Tuğrul Bey Dönemi Selçuklu-Bizans Ekseninde Ermeniler](#)

Makalenin kaynağı: bianet.org